

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kansaneläkelain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kansaneläkelain mukaisen yksilöllisen varhaiseläkkeen määräytymistä koskevia säännöksiä. Työn lopettamisen ja eläkeoikeuden alkamisen välinen vuoden määräaika määriteltäisiin 360 päiväksi. Sanottua määräaika pidentäisivät myös sairausvakuutuslain mukaiset päivärahat, samalla tavoin kuin ne on jo otettu huomioon työeläkejärjestelmässä.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi, ettei mielentilansa vuoksi rangaistukseen tuomitsematta jä-

tettyjen, mielisairaalassa hoidettavien henkilöiden kansaneläkettä keskeytettäisi, koska he joutuvat nykyisin maksamaan hoitomaksun hoidon ajalta.

Ehdotuksesta aiheutuu kansaneläkejärjestelmälle noin 1,6 miljoonan markan lisäkustannukset vuodessa.

Ehdotetut lainmuutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian eduskunnan hyväksyttyä ne. Ehdotuksen mukaan niitä sovellettaisiin 1 päivästä tammikuuta 1989.

PERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne ja ehdotetut muutokset

1.1. Vuoden määräaika yksilöllisessä varhaiseläkkeessä

Kansaneläkelain 22 a §:n mukaan yksilöllisen varhaiseläkkeen myöntämisen edellytyksenä on muun ohessa, että vakuutettu on lopettanut ansiotyön tai vähentänyt sitä olennaisesti aikaisintaan vuotta ennen eläkkeen alkamista. Sanottua vuoden määräaika laskettaessa jätetään huomioon ottamatta päivät, joilta vakuutettu on saanut opintovapaalaissa (273/79) tarkoitettua opintovapaata ja päivät, joilta vakuutettu on saanut työttömyysturvalain (602/84) mukaista päivärahaa, viimeksi mainitut kuitenkin enintään työttömyysturvalain 26 §:ssä säädettyyn enimmäismäärään saakka.

Vastaavaa vuoden määräaika on käytetty myös silloin, kun kansaneläkelain 31 §:n 2

momentin perusteella on arvioitu aikaisemmin työkyvyttömyyseläkettä saaneen henkilön tullessa uudelleen työkyvyttömäksi hänen oikeuttaan yksilölliseen varhaiseläkkeeseen.

Lain sanatarkka soveltaminen ei periaatteessa anna mahdollisuutta katsoa sanotun määräajan olevan 360 päivää, vaikkakin kansaneläkelaitos on soveltamiskäytännössään näin menetellyt. Käytäntö on tältä osin ollut perusteltua, koska työeläkkeissä oikeus niin sanottuun tulevaan aikaan määräytyy 360 päivän perusteella.

Tällä perusteella kansaneläkelain 22 a §:n 1 momentissa ja 31 §:n 2 momentissa mainittu vuoden määräaika ehdotetaan muutettavaksi 360 päiväksi.

Yksilöllistä varhaiseläkettä koskevia säännöksiä (1323-1327/88) muutettiin työeläkejärjestelmässä 1 päivästä tammikuuta 1989 siten, että oikeutta tulevaan aikaan määrättäessä otetaan huomioon ennen eläketapahtumaa makse-

tut sairausvakuutuslain (364/63) mukaiset päivärahat kolmelta vuodelta.

Vakuutetun oikeusturvan kannalta on tärkeää, että kansaneläke- ja työeläkejärjestelmässä yksilöllistä varhaiseläkettä koskevat säännökset ovat mahdollisimman yhdenmukaiset. Sen vuoksi ehdotetaan, että kansaneläkelain 22 a § muutetaan siten, että työnteon lopettamisen tai olennaisen vähentämisen ja eläkkeen alkamisen väliseen määräaikaan ei opintovapaalaissa tarkoitettujen päivien taikka työttömyysturvalain mukaisten päivien ohella otettaisi huomioon sellaisia päiviä, joilta vakuutettu on kolmen viimeisen vuoden aikana välittömästi ennen työkyvyttömyyden alkamista saanut sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa. Näihin rinnastettaisiin myös sellaiset päivät, joilta päivärahaa olisi suoritettu, jollei vakuutettu olisi saanut sairausvakuutuslain 27 §:n 1 momentissa tarkoitettua sairaudesta, viasta tai vammasta johtuvan työkyvyttömyyden vuoksi maksettavaa vastaavaa korvausta jonkin muun lain mukaan.

1.2. Julkisessa laitoshoidossa olevat eläkkeensaajat

Kansaneläkelain 42 §:n mukaan eläkkeen maksaminen keskeytetään, kun eläkkeensaaja on joutunut sellaiseen julkiseen laitoshoittoon, josta ei ole määrätty perittäväksi maksua hoidettavalta. Jos kysymyksessä on mielentilansa vuoksi rangaistukseen tuomitsematta jätetty henkilö, joka on hoidettavana mielisairaalassa, maksetaan eläkkeestä kuitenkin asetuksella määrätty eläkkeen osa käyttövaroiksi.

Valtionosuusjärjestelmän osittaisuudistuksen yhteydessä mielisairaslakia muutettiin 1 päivänä tammikuuta 1989 voimaan tulleella lailla (298/88) siten, että rangaistukseen tuomitsematta jätetylle, mielisairaalassa tahdostaan riippumatta hoitoa saavalle henkilölle annettavan hoidon kustannusvastuu on siirtynyt kun-

nille. Samalla hoidettavalta itseltään on alettu periä hoitomaksua samaan tapaan kuin muiltakin mielisairaalassa hoidettavilta. Muutoksesta seuraa myös, että näille henkilöille on jätettävä käyttövarat sosiaalipalveluista perittävistä maksuista annetun asetuksen (887/83) mukaisesti.

Kansaneläkelain 42 §:n säännös on ristiriidassa edellä mainitun mielisairaslain muutoksen kanssa. Sen vuoksi pykälän säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, ettei eläkkeen maksamista enää keskeytettäisi tällä tavoin hoidettavilta henkilöiltä, vaan eläke maksettaisiin saman suuruisena kuin muillekin mielisairaalassa hoidettaville.

2. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Yksilöllisen varhaiseläkkeen muutokset ovat luonteeltaan lähinnä teknisiä eikä niistä aiheudu kustannuksia.

Ehdotetusta kansaneläkelain 42 §:n muutoksesta aiheutuu kustannuksia noin 1,6 miljoonaa markkaa vuodessa. Uudesta maksujärjestelystä seuraa kuitenkin, että käytännössä maksettaviksi pantavat eläkkeet tulevat maksuasetuksen perusteella perittäviksi lähes kokonaan kunnille ja valtiolle hoitomaksuina.

3. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan heti eduskunnan hyväksyttyä sen, kuitenkin siten, että säännöksiä sovellettaisiin 1 päivästä tammikuuta 1989, jolloin tulivat voimaan vastaavat työeläkejärjestelmän yksilöllistä varhaiseläkettä ja mielisairaslakia koskevat muutokset.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

kansaneläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun kansaneläkelain 22 a §:n 1 momentti, 31 §:n 2 momentti ja 42 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 22 a §:n 1 momentti ja 31 §:n 2 momentti 8 päivänä elokuuta 1986 annetussa laissa (594/86) sekä 42 §:n 1 momentti 23 päivänä heinäkuuta 1982 annetussa laissa (572/82), näin kuuluviksi:

22 a §

Sen estämättä, mitä 22 §:ssä on säädetty, on 55 vuotta täyttäneellä vakuutetulla oikeus saada työkyvyttömyyseläkettä yksilöllisenä varhaiseläkkeenä, jos hänen työkykynsä, huomioon ottaen sairaus, vika tai vamma, ikääntymiseen liittyvät tekijät, ammatissaolon pitkäaikaisuus, hänelle työstä aiheutunut rasittuneisuus ja kuluneisuus sekä työolosuhteet, on pysyvästi siinä määrin alentunut, ettei hänen kohtuudella voida edellyttää enää jatkavan ansiotyötään. Eläkkeen saamisen edellytyksenä on lisäksi, että vakuutettu on joko lopettanut ansiotyön tai että hänen ansiotulonsa voidaan arvioida kuukaudessa keskimäärin pienemmiksi kuin 689,58 markkaa. Työn lopettamisen tai ansiotulojen vähentymisen tulee olla tapahtunut aikaisintaan 360 päivää ennen yksilöllisen varhaiseläkkeen alkamista. Tällöin jätetään huomioon ottamatta päivät, joilta vakuutettu on saanut opintovapaalaissa (273/79) tarkoitettua opintovapaata, sekä päivät, joilta vakuutettu on saanut työttömyysturvalain mukaista päivärahaa, viimeksi mainitut kuitenkin enintään siihen määrään saakka, joka vastaa työttömyysturvalain 26 §:ssä säädettyä niiden päivien enimmäismäärää, joilta voidaan maksaa ansioon suhteutettua päivärahaa. Lisäksi jätetään huomioon ottamatta ne päivät, joilta vakuutettu on kolmen viimeisen vuoden aikana välittömästi ennen tämän pykälän tarkoittaman työkyvyttömyyden alkamista saanut sairausvakuutuslain (364/63) mukaista päivärahaa, samoin kuin sellaiset päivät, joilta päivärahaa olisi suoritettu, jollei vakuutettu olisi saanut sanotun lain 27 §:n 1 momentissa tar-

koitettua sairaudesta, viasta tai vammasta johtuvan työkyvyttömyyden vuoksi maksettavaa vastaavaa korvausta jonkin muun lain mukaan.

31 §

Eläkelaitos voi vuoden kuluessa siitä ajankohdasta lukien, josta eläke on lakkautettu, määrätä työkyvyttömyyden aiheuttaneen sairauden pahentumisen vuoksi eläkkeen maksamisen jälleen aloitettavaksi hyväksymänsä selvityksen perusteella ilman 35 §:ssä säädettyssä järjestelyksessä tehtyä hakemusta. Eläke voidaan tällöin määrätä takautuvasti maksettavaksi siltä ajalta, jona eläke on ollut lakkautettuna, tai sen osalta. Jos kuitenkin uusi työkyvyttömyyseläke myönnetään sellaisen työkyvyttömyyden perusteella, joka on alkanut ennen kuin mainitun aikaisemman eläkkeen päättymisestä on kulunut yksi vuosi, eläke voidaan myöntää myös yksilöllisenä varhaiseläkkeenä edellyttäen, että työnteon lopettaminen tai ansiotulojen vähentyminen on tapahtunut aikaisintaan 360 päivää ennen aikaisemman eläkkeen alkamista. Laskettaessa 360 päivän määraikaa on otettava huomioon, mitä 22 a §:ssä on säädetty.

42 §

Rangaistuksen täytäntöönpanoa varten rangaistuslaitoksessa olevan eläkkeensaajan eläkkeen maksaminen keskeytetään sen jälkeen, kun vankeusrangaistusta tai sen ohella suoritet-

tavaa sakon muuntorangaistusta on suoritettu kolme kuukautta. Jos rangaistuksen täytäntöönpanoa välittömästi edeltänyt tutkintavankeusaika vähennetään rangaistuksesta, eläkkeen maksaminen keskeytetään vastaavasti, kun rangaistuksen täytäntöönpanon ja vähennyksen yhteenlaskettu aika on kestänyt kolme kuukautta, aikaisintaan kuitenkin rangaistuksen suorittamisen laskettua alkamisajankohtaa seuraavan kuukauden alusta. Samoin eläkkeen maksaminen keskeytetään sen jälkeen, kun eläkkeensaaja on ollut kolme kuukautta sellai-

sessä asetuksessa määrättyssä julkisessa laitoshoidossa, josta ei ole määrätty perittäväksi maksua hoidettavalta.

— — — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 1989, kuitenkin siten, että sitä sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 1989.

Tämän lain 22 a §:n 1 momentissa säädetty markkamäärä vastaa työntekijäin eläkelain 9 §:n mukaan vuodelle 1985 vahvistettua palkkaindeksilukua.

Helsingissä 5 päivänä toukokuuta 1989

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Sosiaali- ja terveysministeri *Helena Pesola*

Laki

kansaneläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun kansaneläkelain 22 a §:n 1 momentti, 31 §:n 2 momentti ja 42 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 22 a §:n 1 momentti ja 31 §:n 2 momentti 8 päivänä elokuuta 1986 annetussa laissa (594/86) sekä 42 §:n 1 momentti 23 päivänä heinäkuuta 1982 annetussa laissa (572/82), näin kuuluviksi:

Voimassa oleva laki

22 a §

Sen estämättä, mitä 22 §:ssä on säädetty, on 55 vuotta täyttäneellä vakuutetulla oikeus saada työkyvyttömyyseläkettä yksilöllisenä varhaiseläkkeenä, jos hänen työkykynsä, huomioon ottaen sairaus, vika tai vamma, ikääntymiseen liittyvät tekijät, ammatissaolon pitkäaikaisuus, hänelle työstä aiheutunut rasittuneisuus ja kuluneisuus sekä työolosuhteet, on pysyvästi siinä määrin alentunut, ettei hänen kohtuudella voida edellyttää enää jatkavan ansiotyötään. Eläkkeen saamisen edellytyksenä on lisäksi, että vakuutettu on joko lopettanut ansiotyön tai että hänen ansiotulonsa voidaan arvioida kuukaudessa keskimäärin pienemmiksi kuin 689,58 markkaa. Työn lopettamisen tai ansiotulojen vähentymisen tulee olla tapahtunut aikaisintaan vuotta ennen yksilöllisen varhaiseläkkeen alkamista. Tällöin jätetään huomioon ottamatta päivät, joilta vakuutettu on saanut opintovapaalaissa (273/79) tarkoitettua opintovapaata, sekä päivät, joilta vakuutettu on saanut työttömyysturvalain (602/84) mukaista päivärahaa, viimeksi mainitut kuitenkin enintään siihen määrään saakka, joka vastaa työttömyysturvalain 26 §:ssä säädettyä niiden päivien enimmäismäärää, joilta voidaan maksaa ansioon suhteutettua päivärahaa.

Ehdotus

22 a §

Sen estämättä, mitä 22 §:ssä on säädetty, on 55 vuotta täyttäneellä vakuutetulla oikeus saada työkyvyttömyyseläkettä yksilöllisenä varhaiseläkkeenä, jos hänen työkykynsä, huomioon ottaen sairaus, vika tai vamma, ikääntymiseen liittyvät tekijät, ammatissaolon pitkäaikaisuus, hänelle työstä aiheutunut rasittuneisuus ja kuluneisuus sekä työolosuhteet, on pysyvästi siinä määrin alentunut, ettei hänen kohtuudella voida edellyttää enää jatkavan ansiotyötään. Eläkkeen saamisen edellytyksenä on lisäksi, että vakuutettu on joko lopettanut ansiotyön tai että hänen ansiotulonsa voidaan arvioida kuukaudessa keskimäärin pienemmiksi kuin 689,58 markkaa. Työn lopettamisen tai ansiotulojen vähentymisen tulee olla tapahtunut aikaisintaan *360 päivää* ennen yksilöllisen varhaiseläkkeen alkamista. Tällöin jätetään huomioon ottamatta päivät, joilta vakuutettu on saanut opintovapaalaissa (273/79) tarkoitettua opintovapaata, sekä päivät, joilta vakuutettu on saanut työttömyysturvalain mukaista päivärahaa, viimeksi mainitut kuitenkin enintään siihen määrään saakka, joka vastaa työttömyysturvalain 26 §:ssä säädettyä niiden päivien enimmäismäärää, joilta voidaan maksaa ansioon suhteutettua päivärahaa. *Lisäksi jätetään huomioon ottamatta ne päivät, joilta vakuutettu on kolmen viimeisen vuoden aikana välittömästi ennen tämän pykälän tarkoittaman työkyvyttömyyden alkamista saanut sairausvakuutuslain (364/63) mukaista päivärahaa, samoin kuin sellaiset päivät, joilta päivärahaa olisi suoritettu, jollei vakuutettu olisi*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

saanut sanotun lain 27 §:n 1 momentissa tarkoitettua sairaudesta, viasta tai vammasta johtuvan työkyvyttömyyden vuoksi maksettavaa vastaavaa korvausta jonkin muun lain mukaan.

31 §

Eläkelaitos voi vuoden kuluessa siitä ajankohdasta lukien, josta eläke on lakkautettu, määrätä työkyvyttömyyden aiheuttaneen sairauden pahentumisen vuoksi eläkkeen maksamisen jälleen aloitettavaksi hyväksymänsä selvityksen perusteella ilman 35 §:ssä säädettyssä järjestelyssä tehtyä hakemusta. Eläke voidaan tällöin määrätä takautuvasti maksettavaksi siltä ajalta, jona eläke on ollut lakkautettuna, tai sen osalta. Jos kuitenkin uusi työkyvyttömyyseläke myönnetään sellaisen työkyvyttömyyden perusteella, joka on alkanut ennen kuin mainitun aikaisemman eläkkeen päättymisestä on kulunut yksi vuosi, eläke voidaan myöntää myös yksilöllisenä varhaiseläkkeenä edellyttäen, että työnteon lopettaminen tai ansiotulojen vähentyminen on tapahtunut aikaisintaan vuotta ennen aikaisemman eläkkeen alkamista. Vuoden määräaika laskettaessa on otettava huomioon, mitä 22 a §:ssä on säädetty.

Eläkelaitos voi vuoden kuluessa siitä ajankohdasta lukien, josta eläke on lakkautettu, määrätä työkyvyttömyyden aiheuttaneen sairauden pahentumisen vuoksi eläkkeen maksamisen jälleen aloitettavaksi hyväksymänsä selvityksen perusteella ilman 35 §:ssä säädettyssä järjestelyssä tehtyä hakemusta. Eläke voidaan tällöin määrätä takautuvasti maksettavaksi siltä ajalta, jona eläke on ollut lakkautettuna, tai sen osalta. Jos kuitenkin uusi työkyvyttömyyseläke myönnetään sellaisen työkyvyttömyyden perusteella, joka on alkanut ennen kuin mainitun aikaisemman eläkkeen päättymisestä on kulunut yksi vuosi, eläke voidaan myöntää myös yksilöllisenä varhaiseläkkeenä edellyttäen, että työnteon lopettaminen tai ansiotulojen vähentyminen on tapahtunut aikaisintaan 360 päivää ennen aikaisemman eläkkeen alkamista. Laskettaessa 360 päivän määräaika on otettava huomioon, mitä 22 a §:ssä on säädetty.

42 §

Rangaistuksen täytäntöönpanoa varten rangaistuslaitoksessa olevan eläkkeensaajan eläkkeen maksaminen keskeytetään sen eläkejakson alkamisesta lukien, joka ensiksi seuraa kolme kuukautta kestäneen vankeusrangaistuksen tai sen ohella suoritettavan sakon muuntorangaistuksen suorittamista. Jos rangaistuksen täytäntöönpanoa välittömästi edeltänyt tutkintavankeusaika vähennetään rangaistuksesta, eläkkeen maksaminen keskeytetään vastaavasti, kun rangaistuksen täytäntöönpanon ja vähennyksen yhteenlaskettu aika on kestänyt kolme kuukautta, aikaisintaan kuitenkin sen eläkejakson alkamisesta lukien, joka ensiksi seuraa rangaistuksen suorittamisen laskettua alkamisajankohtaa. Samoin eläkkeen maksaminen keskeytetään sen eläkejakson al-

42 §

Rangaistuksen täytäntöönpanoa varten rangaistuslaitoksessa olevan eläkkeensaajan eläkkeen maksaminen keskeytetään *sen jälkeen, kun vankeusrangaistusta* tai sen ohella *suoritettava sakon muuntorangaistusta on suoritettu* kolme kuukautta. Jos rangaistuksen täytäntöönpanoa välittömästi edeltänyt tutkintavankeusaika vähennetään rangaistuksesta, eläkkeen maksaminen keskeytetään vastaavasti, kun rangaistuksen täytäntöönpanon ja vähennyksen yhteenlaskettu aika on kestänyt kolme kuukautta, aikaisintaan kuitenkin rangaistuksen suorittamisen laskettua alkamisajankohtaa *seuraavan kuukauden alusta*. Samoin eläkkeen maksaminen keskeytetään *sen jälkeen, kun eläkkeensaaja on ollut kolme kuukautta sellaisessa asetuksessa määrättyssä julkisessa laitos-*

Voimassa oleva laki

kamisesta lukien, joka ensiksi seuraa kolmen kuukauden kuluttua siitä kun eläkkeensaaja on joutunut asetuksessa määrättyyn julkiseen laitoshoidtoon, josta ei ole määrätty perittäväksi maksua hoidettavalta. Jos eläkkeen maksaminen on keskeytetty mielisairaslain 36 §:n 2 ja 3 momentissa tai 36 b §:n 3 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa, on eläkkeestä kuitenkin maksettava eläkkeensaajalle hänen omaan käyttöönsä henkilökohtaisia tarpeita varten asetuksella erikseen vahvistettu eläkkeen osa.

— — — — —

Ehdotus

hoidossa, josta ei ole määrätty perittäväksi maksua hoidettavalta.

— — — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 1989, kuitenkin siten, että sitä sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 1989.

Tämän lain 22 a §:n 1 momentissa säädetty markkamäärä vastaa työntekijäin eläkelain 9 §:n mukaan vuodelle 1985 vahvistettua palkkaindeksilukua.

— — — — —

